

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/76367 6k-75

Sayı : 72079556-610- 80
Konu : Soru Önergesi (7/76367)

03/02/2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 30.12.2022 tarihli ve 1142324 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Hatay Milletvekili Sayın Suzan ŞAHİN tarafından Bakanlığımıza yöneltilen 7/76367 Esas Numaralı yazılı soru önergesine, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevabi yazımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Derya YANIK
Bakan

Ek: Cevap Metni (4 sayfa)

Hatay Milletvekili Sayın **Suzan ŞAHİN**'e Ait 7/76367 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesine
İlişkin Cevap Metni

Kapsayıcı, eşitlikçi, sürdürülebilir Türkiye için engelli bireylere yönelik hizmetlerimiz insan odaklı ve hak temelli politikalar doğrultusunda çeşitlendirilmekte ve geliştirilmektedir. Bu bağlamda, 2005 yılında kabul edilen 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, temel politikamızı ortaya koyan bu anlayışımızın en önemli yansımasıdır.

Ulusal düzeyde etkili bir iş birliği ve koordinasyonu sağlamak, engelli bireylerin haklarının korunması ve güçlendirilmesine yönelik üst düzey çözüm önerileri ortaya koymak adına kurulan Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu (Kurul)'nun yapısı; 2021 yılında sivil toplum kuruluşlarının katılımını güçlendirecek şekilde Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yeniden düzenlenmiştir. Kurul'un ilk toplantısı 15 Kasım 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Engelli bireylere yönelik 2030 yılına kadar geliştirilecek yasal, kurumsal ve uygulamaya yönelik politikalara ve sunulacak hizmetlere yön vermesi amacıyla Engelsiz Vizyon Belgesi'nin eylem planları ile hayata geçirilmesi öngörülmüş olup ilk Engeli Hakları Ulusal Eylem Planı (2023-2025) 2 Aralık 2022 tarihinde açıklanmıştır.

Bunun yanı sıra eğitimden sağlığa, istihdamdan siyasal yaşama katılıma, adalete erişimden engelli bireylerin bağımsız yaşamlarını destekleyecek toplum temelli hizmetlerin geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmalar başta olmak üzere engelli bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayata katılmalarına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Bu çalışmaların engelli bireylerin yaşamlarında karşılık bulabilmesi için hak ve hizmetlere erişim açısından anahtar bir işleve sahip olan erişilebilirlik konusunda önemli adımlar atılmıştır.

Bakanlığımız erişilebilirlik ile ilgili ulusal politikaların belirlenmesi, mevzuatın hazırlanması ve bu politikaların hayata geçirilmesi için kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması ile yükümlü bir kurumdur. Erişilebilirliğin uygulanması tüm kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluğundadır.

07.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesinde, kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilmesi hüküm altına alınmıştır. Bahsi geçen Kanunun geçici 2 nci ve 3 üncü maddelerine istinaden 20.07.2013 tarihinde yürürlüğe giren Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği gereği illerde valilikler bünyesinde komisyonlar oluşturulmuş olup yükümlülükleri yerine getirmeyen belediyeler ve diğer kurum ve kuruluşlar için, komisyonlar tarafından yapılan denetimler sonucunda erişilebilir olmayan her bir tespit için idari para cezası uygulanabilmektedir. Komisyonlar denetimlerini 2020/3 sayılı Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formlarına göre yürütmektedir.

2019 yılında yeni inşa edilecek binaların erişilebilir olarak tasarlanması ve inşa edilmesi için Bakanlığımızca teknik alt yapısı oluşturularak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına sunulan revizyon talebi Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği'ne eklenmiştir.

Bakanlığımızca tüm Bakanlıklara ve ilgili kurumlara her yıl bütçe hazırlık döneminde "Erişilebilirlik Ödeneğine Yer Verilmesi"yle ilgili hatırlatma yazısı gönderilmektedir. Talebimiz üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından erişilebilirlik ile ilgili harcamalarının izlenebilmesi için

Program Bütçede “Engellilerin Ekonomik ve Sosyal Hayata Katılımı” alt programının “Engellilerin Erişilebilirliğinin Sağlanması” faaliyeti açılmıştır.

Bakanlığımız tarafından Erişilebilirlik Destek Projeleri (UDEP/ERDEP) ile örnek uygulamalar yapılarak, erişilebilirliğin yaygınlaştırılması ve bu konuda farkındalık sağlanması amaçlanmıştır.

Erişilebilirlik alanında uygulamalara hız verilmesi, bu alanda fiziksel, dijital ve zihinsel dönüşümün sağlanması ve erişilebilirlik kültürünün oluşturulması için Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından “2020 Erişilebilirlik Yılı” ilan edilmiştir. 2020/1 sayılı 2020 Erişilebilirlik Yılı Duyurusu Genelgesi 28.01.2020 tarihinde yayımlanmıştır.

Mimar ve mühendislerin tasarımın ilk aşamasından son aşamasına kadar başvurabileceği, açıklayıcı metinlerin yanı sıra mimari çizimlerin üç boyutlu görseller ile desteklendiği, aynı zamanda akademisyenler için kaynak niteliğindeki Erişilebilirlik Kılavuzu yayımlanmıştır.

Erişilebilirlik ile ilgili bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması amacıyla 2011 yılından bu yana 23.434 yönetici ve teknik personele eğitim verilmiştir.

2020 Erişilebilirlik Yılı kapsamında erişilebilirlik konusunda çalışmalar yapan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar ile gerçek kişilerin; engelli bireylerin sosyal ve ekonomik hayata katılımına ve kamu hizmetlerinden yararlanmalarına katkı sağlayan proje, uygulama ve hizmetlerini kamuoyuna duyurmak; erişilebilirlik alanında çalışmaların artırılmasını teşvik etmek amacıyla 9 kategoride “Erişilebilirlik Ödülleri” duyurusu açılmıştır. 1.075 başvuru alınmış ve ödül almaya hak kazananlara ödülleri 22.03.2021 tarihinde verilmiştir.

Kentlerimizi yapılandıran belediyelerin erişilebilirlik standartlarını eksiksiz olarak uygulamalarına destek olmak ve sahada yaşanan sorunlara çözüm bulunması hedefiyle “Erişilebilirlik Atölyeleri” “Kaldırımlar”, “Yaya Geçitleri” ve “Duraklar” başlıklarında toplam 50 adet atölye yapılmıştır.

İnternet sayfalarının erişilebilir olarak tasarlanması ve mevcut kamu kurumu internet sayfalarının erişilebilir hale getirilmesi ve konu ile ilgili farkındalık oluşturulması amacıyla “Erişilebilirlik Atölyeleri: Web Erişilebilirlik Eğitimleri” düzenlenmiştir.

Bakanlığımız ile Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Anonim Şirketi arasında imzalanan veri doğrulamayı öngören protokoller kapsamında engelli kimlik kartına sahip engelli bireylerin ve refakatçilerinin havayolları ve demiryolları için bilet alım işlemlerinin evlerinden ayrılmadan online ortamda yapabilmeleri sağlanmış olup biletleme işlemlerinin hızlı ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi ile seyahat haklarına erişimleri kolaylaştırılmıştır.

Öte yandan, engellilerin kamuda memur olarak istihdamları iki yılda bir merkezi olarak düzenlenen Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı aracılığıyla olmaktadır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun “Engelli personel çalıştırma yükümlülüğü” başlıklı 53’üncü maddesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarının %3 oranında engelli istihdam etme yükümlülüğü vardır. 2011 yılında söz konusu maddede yapılan değişiklikle, engelli bireylerin kamuda memur ve işçi olarak istihdamlarının teşvik edilmesi amacıyla engellilerin merkezi sınav ve kura ile devlet memuru olmalarına imkân tanınmıştır. Bu kapsamda 2012 yılından günümüze iki yılda bir olmak üzere 6 kez merkezi sınav düzenlenmiştir.

Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı (EKPS) engelli adayların eğitim durumları ve engel gruplarının yarattığı dezavantajlar göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Sınav soruları, engel grupları itibarıyla öğrenme ve algılama düzeyleri ile dil gelişimleri ve sözel iletişim güçlükleri esas alınmak suretiyle engellilerin bilgi, yetenek ve becerilerini ölçecek şekilde hazırlanmakta ve anılan

sınav adayların, engel grupları ve ulaşılabilirlikleri göz önüne alınarak uygun ortamlarda yapılmaktadır.

2022 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla kamuda çalıştırılması gereken engelli memur sayısı 64.276'dır. Çalışan engelli memur sayısı 65.662'dir. Kamu kurum ve kuruluşlarınca kota fazlası çalıştırılan engelli memur sayısı 5.914'dur. Boş bulunan engelli kota sayısı 6.174'dır. Kamu kurumlarında engelli memur kontenjanlarının doluluk oranı %90'ın üzerindedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan engelli memurların eğitim durumlarına göre dağılımları; %35'i lisans mezunu, %31'i ortaöğretim mezunu, %20'si ön lisans mezunu, %12'si ilköğretim mezunu olup, %2,5'i yüksek lisans ve doktora mezunudur.

Kamuda memur olarak istihdam edilmiş olan engellilerin hizmet sınıfları (%); Hizmetli (29,80), Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni (17,32), Memur (14,77), Öğretmen (9,65), Bilgisayar İşletmeni (4,27), Hemşire (2,72), Mühendis (1,95), Sağlık Memuru (1,86), Tekniker (1,61), Teknisyen (1,36), Sağlık Teknikeri (1,16), İmam-Hatip (1,13), Uzman Tabip (1,02), Ebe (0,88), Şef (0,86), Gelir Uzmanı (0,77), Teknisyen Yardımcısı (0,69) ve Müezzin-Kayyım (0,64) olarak sıralanmaktadır.

Diğer taraftan, Ülkemizde engelli kadın ve kız çocukları dâhil engelli bireylerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını temin ve teşvik etmek üzere alınması gereken tedbirler politika düzeyinde benimsenmiştir. Engellilik konusunun tüm politika alanlarında gözetilmesi ve hak temelli bir yaklaşımla kurgulanması ile engelli bireylerin politika oluşturma ve karar alma mekanizmalarına katılımının temin edilmesi Bakanlığımız engellilik politikasının ana unsurlarını oluşturmaktadır.

Türkiye'de mevcut engellilik politikasına ilişkin yaklaşım, engellilik alanında çerçeve kanun niteliğinde olan ve 2005 yılında çıkarılan 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile şekillenmiştir. Bu Kanunla engelli bireylere yönelik politika ve hizmetlerin geliştirilmesi ve uygulanmasında, engelli bireylerin insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, kendi seçimlerini yapma özgürlüğünü ve bağımsızlığını kapsayacak şekilde bireysel özerkliğine saygı gösterilmesinin esas olduğu, engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı, politika oluşturma, karar alma ve hizmet sunumu süreçlerine engelli bireylerin katılımı, fırsat eşitliği, erişilebilirliğin sağlanmasının, istismarın önlenmesi, aile bütünlüğünün korunması, engelli olan kadın ve kız çocuklarının çok yönlü ayrımcılığa maruz kalmalarının önlenmesi, engelli çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve engelli bireylere yönelik mevzuat düzenlemelerinde Bakanlığımızın görüşünün alınmasının esas olduğu belirlenmiştir.

Bu kapsamda Bakanlığımızca engelli ve yaşlı bireylere yönelik yaş, cinsiyet ve engel durumuna uygun olarak sunulan tüm bakım hizmetlerimiz kadın engelli bireyleri de kapsayacak şekilde aile odaklı sosyal hizmet politikamız doğrultusunda geliştirilmektedir. Engelli bireylere yönelik bakım hizmetlerimizin temel bakış açısı; engellilerin ailelerinin yanında, sosyal çevrelerinden ayrılmadan bakımına öncelik vermektir. Bununla birlikte; evde bakımı mümkün olmayan engellilere kurum bakımı seçeneği de sunulmaktadır.

Diğer taraftan, engellilikle ilgili verilerin toplanması ve dikkate alınmasında nüfus sayımları, örneklem araştırmaları ve idari kayıtlardan yararlanılmaktadır. Ülkemizde engelli nüfusa ilişkin bilgi sunan araştırmaların başında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen Türkiye Özürlüler Araştırması (2002), Nüfus ve Konut Araştırması (2011) ve Türkiye Sağlık Araştırması (2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2019) gelmektedir. Bu araştırmaların yanı sıra Bakanlığımız tarafından özel engellilik araştırmaları da yapılmıştır. Bu araştırmalar içerisinde;

- Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması (2010),
- Türkiye'de Özürlülüğe Dayalı Ayrımcılığın Ölçülmesi Araştırması (2010),

- Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor Araştırması (2010),
- İşgücü Piyasasının Özürlüler Açısından Analizi Araştırması (2011),
- Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması (2013),
- Kamuda Engelli İstihdamının Analizi Araştırması (2014)

yer almaktadır.

Mart 2014-Ekim 2014 tarihleri arasında yürütülen “Kamuda Engelli İstihdamının Analizi Projesi” kapsamında Türkiye’yi temsilen büyük bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırma ile kamuda memur olarak istihdam edilen engelli bireylerin çalışma ortamında karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi, iş doyumlarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyen etmenlere ilişkin veriler toplanması ve bu veriler ışığında konunun mevzuat ve uygulama açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ile engelli bireylerin kamuda niteliklerine uygun kadrolarda istihdamlarını artırmaya yönelik tedbirlere temel teşkil edecek bilimsel bilginin üretilmesi ve bu bilginin kamuda engelli istihdamının nitel ve nicel olarak geliştirilmesini sağlayacak sosyal politikalara dönüştürülmesine katkı sunulması hedeflenmiştir.

Araştırma İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması Düzey-2 seviyesinde (12 bölge, 26 il) ve 2.908 engelli personel, 2.244 çalışma arkadaşı, 1.412 birim amiri, 326 üst amir olmak üzere toplam 6.974 denek ile yüz yüze görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler ile politika ve uygulama düzeyinde geliştirilen öneriler ilgili ve sorumlu tarafların katılımıyla Ekim 2014’te gerçekleştirilen geniş katılımlı bir toplantıda paylaşılmıştır.